

**Angela
Saini**

Inferieur

**De kracht van de vrouw
en hoe de wetenschap
achter de feiten aan liep**

ten have

Angela Saini

INFERIEUR

*De kracht van de vrouw en hoe de wetenschap
achter de feiten aan liep*

Vertaald door Ernst de Boer en Ankie Klootwijk

 ten have

Inhoud

Inleiding	7
1. De ondergeschiktheid van de vrouw aan de man	25
2. Vrouwen worden zieker maar mannen sterven eerder	49
3. Een verschil bij de geboorte	79
4. De ontbrekende honderdveertig gram in de vrouwelijke hersenen	115
5. Vrouwenwerk	147
6. Niet kuis maar kieskeurig	182
7. Waarom mannen dominant zijn	210
8. De oude vrouwen die niet stierven	236
Nawoord	265
Dankwoord	273
Bibliografie	277
Register	295

De ondergeschiktheid van de vrouw aan de man

Om de ondergeschiktheid van de vrouwen te bewijzen kwamen anti-feministen niet alleen aandragen met de religie, de filosofie en de theologie, zoals eerder, maar ook met de wetenschap: de biologie, de experimentele psychologie, enzovoort.

Simone de Beauvoir, *De tweede sekse* (1949)

Als de zomer ten einde loopt en de bladeren onder je voeten knisperen, ziet de University of Cambridge er net zo mooi uit als toen Charles Darwin er in het begin van de negentiende eeuw studeerde. In de rustige noordwesthoek van de bibliotheek met zijn hoge plafonds zijn nog steeds sporen van hem te vinden. In de manuscriptenzaal zit ik aan een tafel met een leren schrijfblad, en heb ik drie vergeelde brieven voor me liggen met verbleekte letters en diepe bruine vouwen. Samen vertellen ze een verhaal over hoe men tegen vrouwen aankeek op een van de belangrijkste momenten in de geschiedenis van de moderne wetenschap: toen de fundamenteën van de biologie werden gelegd.

De eerste brief, gericht aan Darwin, is op een velletje dik, crèmekleurig papier geschreven in een keurig recht handschrift. Hij dateert van december 1881 en is afkomstig van mevrouw Caroline Kennard uit Brookline, Massachusetts, een rijk stadje buiten Boston. Kennard speelde een vooraanstaande rol in de vrouwenbeweging van haar stad en maakte zich sterk voor de verbetering van de status van vrouwen (ze heeft er ooit voor gepleit dat de

politie vrouwelijke agenten in dienst zou nemen). Ze was ook geïnteresseerd in wetenschap. In haar brief aan Darwin deed ze hem een eenvoudig verzoek, dat voortvloeide uit een stuitende confrontatie tijdens een bijeenkomst van vrouwen in Boston. Iemand had het standpunt ingenomen, schrijft Kennard, dat ‘de ondergeschiktheid van vrouwen; in het verleden, het heden en de toekomst, gebaseerd was op wetenschappelijke principes’. De persoon in kwestie ontleende deze schandelijke uitspraak aan een van Darwins eigen boeken.

Toen Kennards brief eindelijk in Engeland aankwam, had Darwin nog maar een paar maanden te leven. Jaren geleden had hij zijn belangrijkste werken gepubliceerd, *Over de oorsprong der soorten* in 1859, en *De afstamming van de mens*, dat twaalf jaar later verscheen. In zijn boeken legde hij uit hoe de moderne mens had kunnen evolueren uit lagere levensvormen doordat hij kenmerken had ontwikkeld die het makkelijker maakten om te overleven en meer nakomelingen te krijgen. Dit was de kern van zijn evolutietheorie, die gebaseerd was op natuurlijke en seksuele selectie, en die als een bom insloeg in de victoriaanse samenleving en de denkbeelden over de oorsprong van de mens op z'n kop zette. Zijn erfenis lag voor eens en voor altijd vast.

In haar brief gaat Kennard er als vanzelfsprekend van uit dat een genie als Darwin niet echt zou geloven dat vrouwen van nature ondergeschikt zijn aan mannen. Het kon toch niet anders of die persoon had zijn boek verkeerd geïnterpreteerd? ‘Als er sprake is van een vergissing moet het grote aanzien van uw mening en gezag van blaam worden gezuiverd,’ verzoekt ze hem.

‘De kwestie waar u op doelt is een zeer lastige,’ antwoordt Darwin de maand daarop vanuit zijn huis in Downe, in Kent. Hij heeft zo'n kriebelig, vrijwel onleesbaar handschrift dat iemand de hele brief woord voor woord heeft overgeschreven op een ander vel papier dat naast het origineel in de archieven van de University of Cambridge wordt bewaard. Maar het is niet zijn handschrift dat

het meest bedenkelijk is: het is de inhoud van zijn brief. Als de beschaafde mevrouw Kennard dacht dat de grootste wetenschapper van die tijd haar zou geruststellen en zeggen dat vrouwen niet ondergeschikt zijn aan mannen, dan stond haar een teleurstelling te wachten. 'Ik denk zeker dat vrouwen, hoewel in moreel opzicht doorgaans superieur aan mannen, in intellectueel opzicht inferieur zijn,' schrijft hij, 'en het lijkt mij dat, gelet op de wetten van de erfelijkheidsleer, het buitengewoon lastig voor hen is (als ik die wetten goed begrepen heb) om intellectueel gezien de gelijke van de man te worden.'

Maar dat is niet alles. Als vrouwen die biologische ongelijkheid willen overwinnen, voegt hij eraan toe, dan zouden ze net als mannen kostwinner moeten worden. En dat zou geen goed idee zijn omdat het jonge kinderen zou kunnen schaden en het huiselijk geluk in gevaar zou brengen. Darwin laat mevrouw Kennard weten dat vrouwen niet alleen in intellectueel opzicht inferieur zijn aan mannen maar dat ze er ook beter aan doen om geen levensvervulling buiten het gezin te ambiëren. Daarmee verwerpt hij alles waar Kennard en de vrouwenbeweging in die tijd voor streden.

In Darwins persoonlijke correspondentie zegt hij hetzelfde als wat hij heel duidelijk verwoordt in zijn werk. In *De afstamming van de mens* stelt hij dat mannetjes na duizenden jaren evolutie de overhand kregen op vrouwtjes omdat ze zwaar onder druk stonden om een wijfje te veroveren. Pauwhanen ontwikkelden bijvoorbeeld een felgekleurd verenkleed om de onopvallend ogende pauwhennen te lokken. Om diezelfde reden kregen leeuwen indrukwekkende manen. In evolutionaire termen, wil hij daarmee eigenlijk zeggen, zijn vrouwtjes altijd in staat om nakomelingen te produceren, hoe saai ze er ook uitzien. Zij verkeren in de luxepositie om achterover te leunen en een mannetje uit te kiezen, terwijl de mannetjes hard hun best moeten doen om hen te imponeren en met andere mannetjes moeten concurreren. Bij mensen, zo gaat zijn redenering, bracht die hevige competitie om een vrouw

in de wacht te slepen met zich mee dat mannen krijgers en denkers moesten worden. Na vele duizenden jaren zijn mannen daardoor tot meer volmaakte fysieke specimens met een scherpere geest geëvolueerd. Vrouwen zijn letterlijk *minder geëvolueerd* dan mannen.

‘Het voornaamste onderscheid tussen de intellectuele vermogens van de twee seksen wordt zichtbaar in het feit dat de man, in wat hij ook onderneemt, een hoger niveau bereikt dan de vrouw bereiken kan – of dit nu diep nadenken, redeneren of fantasie vereist, of slechts het gebruik van de zintuigen en handen,’ legt Darwin uit in *De afstamming van de mens*. De bewijzen zag hij overal om zich heen. Belangrijke schrijvers, kunstenaars en wetenschappers waren bijna allemaal van het mannelijk geslacht. Hij ging ervan uit dat die ongelijkheid een biologisch gegeven weerspiegelde. En zo, redeneert hij, ‘is de man uiteindelijk superieur geworden aan de vrouw’.

Tegenwoordig slaan we steil achterover als we dit soort dingen lezen. Darwin schrijft dat áls vrouwen er op een of andere manier in geslaagd zijn om enkele van dezelfde opmerkelijke eigenschappen te ontwikkelen als mannen, dat waarschijnlijk komt doordat ze op het succes van de mannen zijn meegelift vanwege het feit dat kinderen in de baarmoeder eigenschappen van beide ouders erven. In dit proces slagen meisjes er dan in om te profiteren van enkele van de superieure eigenschappen van hun vader. ‘Het is inderdaad een geluk dat de wet van gelijke overdracht van kenmerken op beide seksen in het algemeen in de hele klasse van de zoogdieren heeft gezegevierd; anders was de man qua mentale gaven waarschijnlijk even superieur aan de vrouw geworden als de pauwhaan met zijn sierpluimage aan de pauwhen.’ Het is eigenlijk een gelukkige biologische toevalstreffer, wil hij daarmee zeggen, die ervoor heeft gezorgd dat vrouwen niet nóg ondergeschikter zijn geworden aan mannen dan ze al zijn. Die achterstand proberen in te halen is een verloren strijd – een gevecht met de natuur dat je altijd verliest.

'Saini toont aan dat wetenschappelijk onderzoek naar sekseverschillen lang niet altijd objectief is. Een must read!' – de Volkskrant

'Wie *Inferieur* leest, denkt al snel anders over de vrouw en vooral over de wetenschap.' – NRC Handelsblad

In de wetenschap heersen hardnekkige vooroordelen over vrouwen. Zo zouden zij minder sterk, minder technisch en minder intelligent zijn. Vandaar ook dat de wetenschap, altijd al gedomineerd door mannen, vrouwen systematisch uitsloot.

In *Inferieur* ontmaskert Angela Saini veel ingesleten 'waarheden' over vrouwen als vooroordelen en mythen. Dat doet ze met overtuigend wetenschappelijk bewijs en pakkende voorbeelden, vooral uit de neurowetenschap, psychologie, geneeskunde, antropologie en evolutiebiologie. Als er al sekseverschillen bestaan, dan blijken die bovenal cultureel bepaald, niet biologisch.

Saini levert in haar boek munitie in de strijd tegen zogenaamd wetenschappelijke maar in wezen zeer vrouwonvriendelijke ideeën. Echte wetenschap is juist gebaat bij de inbreng van vrouwen.

***Inferieur* werd door *Physics World* uitgeroepen tot Boek van het jaar 2017.**

Angela Saini is wetenschapsjournalist voor BBC-radio. Haar werk is onder andere gepubliceerd in *New Scientist*, *Marie Claire* en *The Economist*. Ze won prijzen van de Association of British Science Writers en de American Association for the Advancement of Science.

www.uitgeverijtenhave.nl

